
Любоў Турбіна

...гэта жакліва –
адрэзаць мінулае назаўжды...

«Даць рады жыццю»

Гутарка Галіны Дубянецкай з Любоўю Турбіной

Ці працягваюць усё яшчэ фізікі пошук першасных камячкоў матэрыі – найдрабніоткіх “цаглінак” сьветабудовы? А ці пераканаліся нарэшце, што ў аснове ўсяго – рытм і энергія трымценьня? Што штуршок Стварэньню магло даць слова і што “матэрыі” ў Сусвеце ня болей, чым у вершах?...

Такія пытаньні ўзьніклі на заканчэньні гутаркі з Любоўю Турбіной, паэтэсай са шляхетнага роду Мусіных-Пушкіных, чьій шлях у “лірыку” пралёг праз фізфак БДУ, кандыдацкую на біялогіі, інстытут генетыкі...

Паступленьне на завочнае аддзяленьне паэзіі Літінстытуту імя Горкага было для Любы асабістаю перамогаю, таксама як і сьцьверджаньнем у бязмоўным дыялогу з бацькам, што чалавечыя мары можна і трэба ажыцьцяўляць. Любін бацька Мікалай Васільевіч, выбітны генетык, акадэмік, падчас льсенкаўскіх ганеньняў на “Ілжэнавуку” сасланы з Піцэру ў Менск, натхнёнымі сваімі лекцыямі зьбіраючы тутэйшых інтэлектуалаў незалежна ад галіны ведаў, рэдка прызнаваў-

ся, што ў маладосці пісаў вершы, якія “хваліў сам Мандэльштам”. У апошні год жыцця ён дапрацоўваў сваю даўнюю паэму пра княгіню Вольгу, але ўжо ня змог, на жаль, пабачыць яе ў выглядзе прыгожай кніжкі, любоўна выдзенай дачкой.

“Мама в шляпке с вуалеткой” з Любіных вершаў бянтэжыла нёманскага рэдактара паэзіі, выклікаючы ледзь не абурэнне: маўляў, дзе гэта ёсьць такія мамы? Нашыя мамы – ў хустках. Аднак сапраўдны арыстакратызм ня ўмее сябе навязваць і адстойваць, гэта – “ціхае святло” асобы. Усе, хто ведае Любу, ведаюць і гэтае святло, і тую, што вакол яе заўсёды ствараецца, дзівосную атмасферу закаханасці, прыгоды і суўдзелу ў сваяце жыцця.

Галіна. Люба, не магу не прыгадаць Ваш верш “Уехавшим друзьям”:

Для здешней жизни ваш отъезд
Невосполнимым стал уроном...

Пад гэтымі словамі, але звярнутымі да самое аўтаркі, сёння падпішацца ладная частка творчага Менску. Літаратары, музыкі, філосафы, бадзяжнікі, бога-шукальнікі сустракаліся, узаемаўплывалі, спрачаліся, святкавалі народзіны твораў і творцаў... Усе, хто “пронікалі в мир особый” Вашага хатняга паэтычнага салону, праз гады захоўваюць пяшчотную тугу па тых сумоўях. Дагэтуль не разумею, як мы ўжо колькі гадоў бяз іх абыходзімся.

А ці склалася штосьці падобнае вакол Вас у Маскве?

Любоў. Перш за ўсё мяне, як і кожнага, хто піша вершы, вельмі ўзрушае, калі помняць, і тым болей цытуюць ягоня радкі. І, сапраўды, у Менску былі сябры і проста добрыя знаёмыя ня толькі літаратары, але сярод маіх сяброў – кампазітар Галіна Гарэлава, бліскучы оперны рэжысёр Маргарыта Изворска і балетмайстар Валянцін Елізар’еў, кампазітар Сяргей Картэс і віяланчаліст Алег Алоўнікаў, мастак Уладзімір Стальмашонак і ягоная дачка Наташа – таксама выдатная мастачка, якая нейкі час была маёй студэнткай, а пасля аформіла мой паэтычны зборнік “Четыре портрета”...

Сябры – гэта самае істотнае, самае дарагое, што можна набыць цягам жыцця, наш галоўны скарб. Таму адказ на першае пытаньне будзе такі: пэўна ж, не. Гэта немагчыма, калі не пражыць яшчэ адно жыццё ўжо тут, у Маскве. Але ў любым выпадку гэта было б ня тое.

Ты кажаш, Галінка, што “ладная частка Менску” мяне згадвае. Мне хочацца плакаць з гэтых словаў, хоць у іх ёсьць вялікая доля перабольшанья. Мне здаецца, тут, у Маскве, падобныя “паэтычныя салоны” існавалі гадах у 70-х і трохкі пазней. Некаторыя з іх атрымалі агульнамаскоўскую і нават сусветную вядомасць (“лиозоновская группа”, напрыклад). Пэўна ж, і сёння тыя, хто піша, моладзь і ня толькі, збіраюцца рэгулярна і чытаюць вершы, хутчэй за ўсё, у бібліятэках альбо ЦДЛ, наўрад ці дома ў кагосьці. Магчыма, я глыбока памыляюся. Але сказаць “ладная частка гораду” ніяк няможна, гэта ж відочна. Таму збіраюцца й збіраліся паводле геаграфічнага прынцыпу: хто з кім побач жыве. Але ня толькі ў гэтым рэч. Стацца “сваім” – гэта справа цэлага жыцця.

Так што не, нічога, нават блізка падобнага ня склалася. Тут узьніклі іншыя стасункі – вакол бяздомных катоў, якіх падгадоўвае мая новая прыяцелька, што жыве ў суседнім доме, а я ёй дапамагаю, чым магу – грашамі, харчамі... Чамусьці менавіта тут спагада да бяздомных жывёлаў сталася вельмі істотным складнікам майго ўнутранага жыцця. Буйны горад жорсткі да жывога, мы робім тое, што можам.

А замест хатніх бяседаў тут пры індыйскай амбасадзе ўтвораны паэтычны клуб. Ягоны старшыня – паэт і навуковец Аляксандр Сянкевіч, мой даўны сябра, гадоў

з дваццаці. Гэта ён дапамог, наколькі гэта магчыма, уліцца ў “паэтычную Маскву”, ва ўсякім разе, адну з тых выспаў, дзе паэзія як зьява ўсё яшчэ актуальная.

Г. У згаданым вершы прагучала і такое параўнаньне: “*Деревья ближе мне, чем птицы*”. На Вашым прыкладзе пераконваемся, што нават і дрэвы не заўсёды застаюцца неадменнымі постацямі краявіду. Але перасаджаным расьлінам бывае нялёгка завітнець на новым месцы. Ці прыходзяць вершы?

Л. Я прывезла з Менску атожылак пунсвай герані, якая буйна квітнела ў маёй кватэры на Антонаўскай вуліцы практычна круглы год. Расьліна прыжылася й кранулася ў рост – дацягнулася да верхняе рамы. Але ніводнае кветачкі. Так мінулі першыя два гады.

А тады прадзяўблося некалькі радкоў, увосень, пад крок, і месца пэўнае акрэсьлілася, пры праходцы якога пачынае ўнутры гучаць, — гэта Пятроўскі парк, ягонья алеі. У Менску гэткай асаблівасьцю валодалі сходы на Сьлясарнай вуліцы, што вядуць наніз, да Сьвіслачы, у іх прыступкі былі проста нібы клавішы.

А пасля здарылася няшчасьце з маёй мамай, яна трапіла ў шпіталь. І раптам вершы загучалі ў метро, у перапоўненым вагоне, — я выходзіла на прамежкавай станцыі, каб запісаць пару радкоў, яшчэ станцыю праеду – выскачу, запішу, і далей.

А затым гады са два – анічога. Але пра гэта лепей у Ахматавай: “Крепче, чем лихорадка, оттреплет, а потом весь год – ни гу-гу”.

Г. Вы жывяце ў Маскве дакладна ад пачатку новага ста/тысяча/годдзя. Ці завершылася адаптацыя да новага асяродку? Да новага жыцьця?

Л. Ва ўсякім разе, зьнікла адчуваньне “раздваеньня асобы”, якое існавала даволі доўга і праяўлялася найбольш у тым, што баялася езьдзіць у Менск. Цяпер ужо не баюся. Але беларускай у Расіі пачуваюся ўсё мацней... Пакуль не атрымаю ліста з Менску, думаю, што ўжо цалкам тут. Ды, мусіць, гэта ня так.

А прызвычаенасьць да новага жыцьця – гэта зьменены біярытм. Ня тое, што пачала шпарчэй хадзіць – мусіць, наадварот, гады бяруць сваё, абутак, асабліва ўзімку, утульны не падабраць. Але ўнутраны рытм, дынаміка, выразна іншая – ясна ўсведамляеш, што менавіта трэба пасьпець, што ад цябе чакаюць – і ніякіх адгаворак. У Менску я адчувала сябе ледзь не асакалам, а ў Маскве апынулася зноў пачаткоўкай, бяз скідкі на ўзрост. І высветлілася – ёсьць рэзервы. Гэта цешыць.

Г. Люба, у назвах Вашых кніжак прыцягвае ўвагу матыў гораду, — пэўна, невыпадковы: “Город любви”, “Улица детства”, “Сны-города”. У вершах паўстаюць вобразы рэальных гарадоў: Пецярбург/Ленінград, Масква, Менск, Полацак, Вільня, Лодзь, Парыж, Венецыя, Сафія, Баку, Фергана, Ашхабад і іншыя, — побач з вобразамі гарадоў няісных, мройных, сьнёных, знаёмых немаведама адкуль...

Ці можна хоць па два-тры слоўцы: што звязана з гэтымі гарадамі?

Ваша ідэальная прастора, так бы мовіць, унутраны ландшафт – Горад? Накшталт Нябёснага Ерусаліму?

Л. Вельмі важнае для мяне пытаньне і жаданае. І самой хочацца хоць два-тры словы пра кожны горад, ды не атрымаецца. Таму выберу найістотныя.

У Ашхабадзе я нарадзілася, мяне зьвезьлі дзесяцімесячную, а наведала яго зноў амаль праз сорок гадоў... Можа, гэта сіла перакананьня, але адразу пачулася там сваёй, а не чужою. Нават паветра ў першы ж момант прызямленьня здалося родным. Адзінае месца, дзе проста на лётным полі хацелася ўкленчыць.

Баку – горад, куды мяне прывяло каханьне, ім ён чароўна афарбаваны дагэтуль, і не хацелася б у гэтым горадзе зноў апынуцца, каб ня страціць той вобраз, што застаўся ў сэрцы.

Лодзь – радзіма Юльяна Тувіма, чья паэзія адыграла ролю спускавага механізму для маёй паэзіі; сам Тувім пісаў пра юнацкае працываньне вершаў Леаполь-

да Стафа: “Вершы, якія дагэтуль былі ўнутры мяне, раптам выйшлі навонкі і пакрочылі па вуліцы”. Так, здаецца. І вось тры гады таму я наведала Тувіма, які сядзіць на цэнтральнай вуліцы Лодзі на лавачцы, і гэта было сапраўднае паўна-вартаснае спатканьне.

У Венецыі не была ніколі, адтуль мне ішлі пасьылкі з кнігамі ад майго калегі, а цяпер гэта павязь шчэзла і мне ня хочацца туды.

Тыя гарады, дзе я жыла падоўгу: Масква – Ленінград – Менск – і зноў Масква, — форма санаты, пра гэта ёсьць у кожнай з кніжак. Нядаўна склаўся з вершаў розных гадоў сямівершавы цыкл пра Маскву. Думаю, што складуцца такія нізкі і пра Менск, і пра Ленінград.

Ёсьць “сны-гарады”, гэта праўда, і яны паўтараліся раней рэгулярна, а цяпер усё радзей і радзей. Нядаўна сьніўся родны беларускі лес, — а вось у чужы, невядомы лес тут, пад Масквой, ісьці зусім ня хочацца.

Г. Дарагая хросная, з усім сказаным тут пра дрэвы і птушак, Вы заўсёды былі “бегучая по волнам”. Як у тым вершы пра “сплошной сумасшедший отъезд”:

С рожденья бацилла метанья в крови
Кочевницы из Ашхабада.

Нават калі зьявілася котка Пуся, падоўгу Вы з ёй на месцы не сядзелі – усё паездкі-вандроўкі, у тым ліку разам.

Цяпер Вы ў Маскве, дзе жывуць Вашыя родныя. Ці знойдзены прытулак душы? Ці зноў кудысь бяжыцца? А можа, гравітацыя тамака мацнейшая?

Ва ўсякім разе ў Менску, нядаўна родным, Вы рэдкая цяпер наведніца...

Л. Напэўна таму, што апошнія дзесяць гадоў жыцьця ў Менску, паводле выразу маёй пляменьніцы Ксюшы, літаральна жыла ў цягніку, кожныя два тыдні езьдзіла туды-сюды. Відаць, выдаткавала энергію руху на нейкі час. Не магу бяз жаху думаць пра вярчорны выхад з хаты, пра тое, што трэба сыходзіць у цемру, і ня толькі на вакзал, але і ў тэатр, на паэтычную вечарыну...

Цяпер штодзённыя сноўданьні па Маскве забіраюць практычна ўсе сілы. Параўнаньне з “бягучаю па хвалях” таксама не выпадае – так сябе я адчувала, асабліва ў студэнцкія гады. Быў і верш з такім загаловам, — так бы мовіць, не ўвайшоў у “Выбранае”. Тады найчасьці папрок у рэдакцыях быў – кніжна, дру-гасна. Цяпер ужо я разумею, што яны, то бок рэдактары, мелі рацыю.

Ці працягваю бадзяньні? Грэх скардзіцца: на самым пачатку году пашанцавала з дачкою пабыць у Барселоне, а летась давялося ўбачыць Рым, увогуле ні з якім іншым горадам не параўнальны. Але тае вастрыві ўражаньняў, як раней, калі пасьля любой вандроўкі зьяўляліся вершы, ужо няма. Праўдзівей, засталіся разбэрсаныя радкі. Як бы зярняты кінутыя, але дзеля іх прарастаньня нестae пустаты й цішыні.

Аднак з адведзінамі Менску больш складана. Ёсьць шатландская легенда пра паэта, які праспаў колькі гадзінаў у лесе між феяў, але па вяртаньні ў родную вёску аказалася, што прайшло некалькі стагоддзяў, і там жывуць людзі, якія ні яго, ні ягоных аднагодкаў і ня памятаюць ужо. Гэты сюжэт перасьледуе мяне даўно, нават у гасьцях доўга мне ніколі не сядзелася. Якаясь трывога гнала дамоў – ці ёсьць яшчэ, куды вярнуцца?

Г. Што такое насамрэч *дом*? Дом – гэта *дзе*, альбо дом – гэта *хто*?

Л. Напэўна, і тое, і другое. А таксама ўлюбёныя (неабходныя) кнігі. Таму ў Маскве ў мяне тры дамы: там, дзе мама, там, дзе Таня, і мой бярог. Вельмі цяжка абжываць новае памяшканьне, з гэтым сутыкнулася пры пераездзе. А вось у Менску застаўся самы цёплы, самы гасьцінны і ўлюбёны, Галечка, ваш дом.

Г. Апошнія тры гады ў Маскве Вы працуеце ў Інстытуце сусьветнай літаратуры. Якія тэмы Вы пасьпелі выканаць? Над чым працуеце сёньня?

Л. Безумоўна, мне вельмі пашанцавала, што праз тры гады па маім пераездзе

ў Маскву ў ИМЛИ адчынілася вакансія навуковага супрацоўніка, які б мог займацца беларускай літаратурай, і што ў інстытуце спыніліся на маёй кандыдатуры. Разумела я і тады, і цяпер, што гэта вялікая адказнасць. Вось калі згадаліся словы, якія самі сабой сказаліся былі мною ў размове з незабыўным нашым дырэктарам Віктарам Антонавічам Каваленкам году каля 1995-га: “Хачу паслужыць беларускай літаратуры”.

У нашым адзеле ўзаемасувязяў літаратураў займаліся мы ўсё ж болей літаратурай сучаснай. А тут давялося тварам павярнуцца да беларускай класікі, у першую чаргу да такой шматаспектавай і складанай постаці, як Янка Купала. Зусім нядаўна здала артыкул “Тутэйшыя” Купалы і “Дні Турбіных” Булгакава: досвед супастаўлення на скрыжаваньнях гісторыі”. Гэтую тэму я сама й прапанавала.

Пасьпела здаць два артыкулы ў калектыўныя зборнікі – тут такая форма справаздачы... А як паглыбілася, нарэшце, у магутную плынь на імя Янка Купала – ледзьве не патанула, ледзь жывая. Зараз сканчаю працу “Купала і сімвалізм – ад “Адвечнае песьні” да “Раскіданага гнязда”. Разумею мізэрнасьць сваіх магчымасьцяў, адсутнасьць у мяне сапраўднай літаратуразнаўчай школы. Але трэба сказаць, што атмасфера ў нашым адзеле надзіва творчая, дабразычлівая патрабавальнасьць прысутнічае ўва ўсім.

Г. У Вашыя паэтычныя зборнікі ўлучаныя пераклады з беларускіх паэтаў: Міхася Стральцова, Леаніда Дранько-Майсюка. Нядаўна “Дружба народов” надрукавала Вашыя пераклады з Анатоля Сыса. Гэтыя паэты найболей Вам сугучныя? Ці перакладаеце што-небудзь зараз?

Л. Да пералічаных перакладаў я б дадала яшчэ з “Анталогіі беларускай паэзіі”: з Уладзімера Някляева, Міхася Башлакова, Уладзімера Мархеля. Але кожнага разу былі свае, асобныя прычыны.

Са Стральцовым мяне звязвалі пяшчотныя, сяброўскія ўзаеміны, мне здавалася, што я разумею душэўны зрух, памкненьне, што стаіць за кожным вершам, з тых, якія ўзялася перакладаць.

З Леаніда Дранько-Майсюка ёсьць пераклад толькі аднаго верша “Версаль” – мы з ім амаль адначасова тады, у 1995 годзе, пабывалі ў Парыжы.

А што да перакладаў вершаў трагічнага беларускага генія Анатоля Сыса – мела на мэце адкрыць расійскаму чытачу нацыянальную “вылучнасьць” гэтага паэта; ня ўнутраная блізкасьць, а жаданьне па магчымасьці захаваць ягоную “беларускасьць” на рускай мове. Ня ведаю, ці здолела, але галоўнае было тут – не сапсаваць.

“Мост Шандара Пэтэфі” Някляева – адзін з найважнейшых для мяне вершаў у маёй скарбонцы, частку зьяўляецца жаданьне працытаваць, таму й пераклала.

Не ўвайшлі пераклады некалькіх вершаў Максіма Багдановіча, самы неабходны з іх – “Эмігранцкая песьня”.

Апошні паэт, якога перакладала напрыканцы 2006 году – Іван Франко. На чарзе – пераклады з балгарскай, але пакуль – авохці — уся ў працы над артыкуламі.

Г. У такім вялікім горадзе як Масква літаратурнае жыцьцё, трэба думаць, ня сумнае. Якою бачыцца адтуль беларуская літаратурная сітуацыя?

Л. На жаль, уяўленьне пра беларускую літаратурную сітуацыю ў мяне ўсё слабейшае. Адно мне падалося дзіўным. Напрыканцы мінулага году часопіс “Дружба народов” (цяпер практычна адзінае выданьне, дзе публікуюцца пераклады) наладзіў семінар для галоўных рэдактараў перыядычных выданьняў бліжэйшага замежжа і абласьцей Расіі. Упершыню за апошнія 15 гадоў! Гэта магчымасьць “сябе паказаць ды на людзей паглядзець”, узнавіць разарваныя кантакты. Я тэлефанавала, угаворвала Раісу Андрэеўну Баравікову, таму што менавіта “Маладосць” была цікавая ў Маскве. Усё было аплочана, жыць запрашалі ў Перадзелкіна, там-сама тыдзень праходзілі семінары. Р. А. адказала, што ў яе іншыя планы, трэба

ехаць у Полацак. На мой погляд, гэта было няправільна. Я, можна сказаць, абіваў парогі ў гэтым часопісе, каб абудзіць цікавасць да новых імёнаў у беларускай літаратуры (у меру майго разуменьня і знаёмства), а самі беларускія пісьменьнікі зусім да гэтага не імкнуцца. Таму мне здаецца, што ізаляцыяналізм не на карысьць і расійска-беларускім узаемінам.

Г. Што творыцца цікавага ў рускай паэзіі? Прозе? Якія зьзяюць імёны?

Л. Найбуйнейшаю фігурай у паэзіі на рускай мове лічу Юрыя Кузьняцова – гэтае імя прагучала ўпершыню, калі я паступіла ў Літінстытут (1974). Асабіста бачыла яго адзін раз у тым самым Літінстытуце за месяц да яго скону – там было некалькі паэтаў, ён чытаў штосьці, але быў ужо абсалютна безудзельны. Набраўшыся адвагі, спрабавала я штосьці сказаць яму пра маю беларускую анталогію, якую тады займалася, ён адказаў: рабіце, што хочаце. Ягоную паэму “Путь Христа” прачытала пазьней.

На працягу многіх гадоў і цяпер у “Литгазете” чытаю з асалодай і радасцю пецярбуржца Глеба Гарбоўскага, ён мне цікавы заўсёды. На жаль, не магу ведаць і чытаць усё, арыентуюся у асноўным на “Литгазету”. Новае для мяне імя – Святлана Сырнева з Саратава. Расія цяпер “прарастае” правінцыяй. Гэта натуральна, ніякай глабалізацыі на паэтычным фронце ня можа быць, на шчасьце.

З тых, хто бліжэй па ўзросце і па духу – Аляксандр Сянкевіч, даўні, з юнацтва, сябра, індолаг, цяпер набыў нібыта новае дыханьне, і вершы ідуць па ўзыходнай, усё вышэй і вышэй. Выйшла дзвюхмоўная расійска-латышская кніжка; вядомы ў Еўропе. У ягоных творах – рэдкае спалучэньне пачуцьця і адукаванасці, так неабходнае сучаснаму адукаванаму чытачу.

Але самы галоўны для мяне паэт канца 20 стагоддзя, які пісаў на рускай мове, — безумоўна, Веніямін Міхайлавіч Айзенштадт, мой сябра і настаўнік. Ты, Галінка, ведала яго.

Г. О, я помню нашу сустрэчу. Усё было дакладна як у Вашым вершы:

Страхни слой пыли с башмаков,
С души – обыденности меты,
И станут внятными поэты
Чужих наречий и веков,

И устремится к высям дух:
Жизнь коротка, искусство вечно...
А за окном, кружась беспечно,
Роится тополиный пух.

Как, неужели это снег?
Я забежала тёплым летом...
Что значит встретиться с поэтом –
Неразличимы миг и век.

Л. Так. Мне вельмі пашанцавала, што на працягу апошніх 15 гадоў ягонага жыцця (майго жыцця ў Менску) сустракалася з ім рэгулярна, чытала ягоныя новыя вершы. Гэта ўзьняло планку на такую вышыню, да якой мала хто меў шанец дацягнуцца. Супакой праху ягонаму. І ён жыў у Менску. Гэта наш гонар.

...А вось у прозе мне падаўся вельмі важным раман Анатоля Салуцкага “З Расіі з любоўю”; была на яго абмеркаваньні ў Саюзе пісьменьнікаў. Шмат хто з выступоўцаў казалі, што гэта даўно чаканы раман. Раман сінтэтычны, шматпланавы. Аўтар – вядомы журналіст, ім зробленая спроба асэнсаваць апошнія 15 гадоў нашай гісторыі. Апроч таго, у сюжэт упісаны таксама філасофскія лісты і шэраг багаслоўскіх празарэньняў, якія выклікаюць неадназначныя інтэрпрэтацыі людзей царквы. Але зробленае тытанічнае намаганьне ахапіць розныя асьпекты “часу

пераменаў”. У чымсьці можна супаставіць адначасовае зьяўленьне фільма “Выспа” і гэтай кнігі, зафіксаванае заканчэньне якогась этапу нашага жыцця.

Г. Чаго Вам не стае найболей у новым жыцці? Што ўзгадваецца з мінулага жыцця?

Л. Зразумела, болей за ўсё не стае сілаў і часу. І яшчэ – знаёмых твараў. То ж бо ў Менску, калі я там жыла, здавалася, што ты знаёмая з цэлым горадам. Вельмі шмат людзей, з якімі я нават асабіста не была знаёмая, але ведала ў твар, і хто гэта, і чым займаецца. А хтосьці, каго я ня ведала сама, раптам вітаўся са мной, ці то былы студэнт, ці то яшчэ хтось.

А тут увесь час хто-небудзь з новых людзей – прадавачка ў бліжэйшым шапіку альбо майстар у цырульні – здаваўся падобным да кагосьці з менскіх знаёмых ці сяброў, і праз гэтае падабенства таксама ўспрымаўся як стары знаёмы. Такая гульня ў дваінікі, я яе, тут апынуўшыся, прыдумала дзеля суцяшэньня.

Г. Помню серыю Вашых чароўных менскіх аповядаў, друкаваных у часопісе “Першацвет”. Якім здаецца Менск цяпер, калі Вы не жыхарка гэтага гораду, а госьця?

Л. Вельмі важна, што хтосьці памятае тэма аповеды ў “Першацвете” пад агульнай назваю “Хронікі нашага гораду”. Мая мара – выдаць іх у Менску асобнай кніжкай. Вядома, рукапіс будзе перарабляцца перад публікацыяй, і тады ўважліваму чытачу будзе відно, што зьмянілася. Але напэўна дадасца пяшчоты і тугі, — той самай таямнічай субстанцыі, якую пазначылі словам “настальгія”.

Якім здаецца Менск цяпер... Гэта сапраўды складанае пытаньне. Вельмі ўдалы быў прыезд у Менск у канцы красавіка мінулага году. Я прыехала на юбілейную канфэрэнцыю ў БДУ, на філфак: вітаў удзельнікаў рэктар Васіль Стражаў, мой былы аднакурснік па фізфаку. Нас уладкавалі ў гатэлі пры інтэрнаце на Кастрычніцкай. Я так ганарылася Менскам перад натуральнымі масквічамі: чыста, прыгожа, да універсітэту можна дайсьці пешкі.

А напрыканцы – банкет быў у рэктарскім дамку, а гэта адрэстаўраваны будынак старога фізфаку, дзе мы здавалі ўступныя іспыты.

Але найдаражэйшае ў Менску — нават не мясьціны, а тэма, хто памятае цябе маладою, з тых, з кім вучылася ў БДУ ад 1959 да 1964 году. Добра, што мы яшчэ жывыя, чым меней нас застаецца, тым мы адно аднаму даражэйшыя. І горад Менск, дзе мы вучыліся, любілі, пакутавалі (так нам здавалася). Дзе нараджалі дзяцей.

Яшчэ шчасьце, што Менск так блізка ад Масквы, выцягну руку – і дакранешся. Мне пішуць сяброўкі, якія зьехалі ў далёкую эміграцыю, і мне нестае словаў спачуваньня, я разумею, што гэта жahlіва – адрэзаць мінулае назаўжды.

Спадзяюся бываць у Менску часцей, хачу правесці творчую вечарыну, таму што ня толькі сябры, чытач мой – дакладна тут.

Г. А помніце, як мы пачыналі зьбіраць “Постаць” Гарсія Лоркі для “Крыніцы”? У мяне дагэтуль захоўваецца артыкул Галіны Гарэлавай “Гарсія Лорка і музыка”. І гэтае: “Федэрыка, нашто ты пішаш вершы?” — “Каб мяне любілі”. Любоў Турбіна, нашто Вы пішаце вершы?

Л. Канешне, я вельмі люблю вершы Гарсія Лоркі й таксама вельмі хачу, каб мяне любілі. Але некалі даўно адказала так на гэтае пытаньне: “Я пішу, каб даць рады жыццю”. Я проста не ўяўляю сабе, як маюцца тэма, хто пазбаўлены такой магчымасьці, вельмі ім спачуваю. І таму, страшны час, калі вершы болей у душы не гучаць, — дужа спадзяюся – мінецца. Да таго ж, застаюцца пераклады, якія амаль такую ж прыносяць асалоду ў нашае зусім нялёгкае і ўсё больш незразумелае жыццё.

Г. Но было что-то с давних пор,

— мяне заўсёды вабіла тайніца гэтага верша —

(Нет, точно было, не казалось!)
Та неуловленная малость,
Что ускользала и терялась,
Ей и названья нет, так, вздор.
Но без неё всё просто сор,
Успехи вызывали жалость,
Чуть-чуть, а планка всё сбивалась,
И высота не достигалась,
Обрывки не сплелись в узор.

Пусть время всё крадёт, как вор,
И с каждым днём сильнее усталость,
Одна надежда мне осталась:
Что впереди ещё та малость
Блеснёт, согрев последний взор.

Няхай будзе з намі й пры нас, і не губляецца ніколі тая “няўлоўная драбнічка”,
у якой, трэба думаць, захоўваецца код сапраўднасці.

